

36-72 Aylık Çocukların Gelişim Özellikleri

SOSYAL VE DUYGUSAL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

36-48 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN SOSYAL VE DUYGUSAL GELİŞİM

1. Kendisi ile ilgili sorulara yanıt verir.
2. Temel fiziksel özelliklerini betimler.
3. Grup oyunlarına katılmaya başlar.
4. Kendine ait nesnelere paylaşır.
5. Sıraya girer.
6. Sırasını bekler.
7. Nezaket sözcüklerini kullanır.
8. Gerekli durumlarda izin ister/izin alır.
9. Temel duygularını ifade eder.
10. Sorulduğunda tercihlerini/hoşlandığı/hoşlanmadığı şeyleri söyler.
11. Kendi tercihlerini yapar.
12. Başkalarının duygusal ifadelerini fark eder.
13. Yetişkin rehberliğinde kurallara uyar.
14. Basit sorumlulukları yerine getirir.
15. Kendisi hakkında olumlu ifadeler kullanır.
16. Yeni öğrendiklerini sergilemekten keyif alır.
17. Yetişkin desteği ile düşüncelerini paylaşır.
18. Akranını teselli etmeye çalışır.
19. Yetişkin desteğiyle başka çocuklarla etkileşime girer ve sürdürür.
20. Yetişkin desteğiyle prososyal davranışlar gösterir.
21. İkili grup oyunları oynar.
22. Oyun sırasında akranları ile konuşarak iletişim kurar.
23. Akranları ile arasındaki çatışmaları yetişkin yardımı ile çözer.
24. Kendi istek/gereksinimlerini belirtir.
25. Duygularını düzenlemede yetişkin desteğine ihtiyaç duyar.

49-60 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN SOSYAL VE DUYGUSAL GELİŞİM

1. Öz bilinç duygularını jest/mimik ve davranışlarla ifade eder.
2. Çeşitli bireysel özelliklerini, ilgilerini ve beğenilerini söyler.
3. Kendi özelliklerinin ve ilgi alanlarının başkasının özelliklerine benzer ve farklı yönlerini belirtir.
4. Oyun/etkinlikte arkadaş tercihi yapar.
5. Oynayacakları oyuna akranları ile birlikte karar verir.
6. Başkalarının duygu durumlarına uygun tepkiler verir.
7. Yetişkin/akran liderliğine uyum gösterir.
8. Bir arkadaşıyla oyun teması dışında karşılıklı sohbet eder.
9. Yetişkin desteği ile gerektiğinde akranına yardım eder.
10. Sıklıkla başka çocuklarla iş birliği içinde oynar.
11. Bir sorunu olduğu zaman yardım ister.
12. Başladığı işi sürdürme çabası gösterir.
13. Sosyal problemlerini çözme konusunda çaba gösterir.
14. Katılmak istediği etkinliği kendi başına seçer.
15. Gerektiği durumlarda bağımsız davranır.
16. Duygularını düzenlerken kendisine, başkasına veya bir eşyaya zarar vermeyecek şekilde farklı stratejiler kullanmaya başlar.
17. Kendisinin ve başkasının istek/gereksinimlerini belirtir.
18. Kendisinin ve başkasının hakları olduğunu söyler.
19. Kendisinin ve başkasının haklarını savunur.

61-72 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN SOSYAL VE DUYGUSAL GELİŞİM

1. Temel ve bazı öz bilinç duygularını sözlü olarak ifade eder.
2. Evinin adresini söyler.
3. Ebeveyninin telefon numarasını söyler.
4. Başkalarının duygularını açıklar.
5. Görsel materyallerdeki temel duyguları tanıy/isimlerdir.
6. Kendini özgün yollarla ifade eder.
7. Kurallara uyar.
8. Gerektiğinde kuralları başkasına açıklar.
9. Düşüncelerini başkalarıyla paylaşır.
10. Aldığı sorumluluğu yerine getirir.
11. Görevleri başardığında/problem çözdüğünde memnuniyet duyduğunu gösterir.
12. Kendine güven duyar.
13. Yeni ve alışılmamış durumlara uyum sağlar.
14. Yeni tanıştığı bireylerle kolay iletişim kurar.
15. Amaçları doğrultusunda davranır.
16. Duygularını kontrol eder.
17. Gerektiğinde başkalarıyla empati yapar.
18. Akranları ile arasındaki çatışmaları bağımsız olarak çözer.
19. Gerektiği durumlarda liderliği üstlenir.
20. Oyunlarda akranının fikir ve önerilerine uyar.
21. Olumsuz akran baskısına karşı koyar.
22. Akran ilişkilerini geliştirmek için ne yapması gerektiğini açıklar.

→ Sosyal Duygusal Gelişim ve Değerler İle İlgili Kazanım, Gösterge ve Açıklamalar

KAZANIM, GÖSTERGE VE AÇIKLAMALAR

☑ Kazanım 1. Kendisinin/yakın çevresindeki bireylerin özelliklerini tanıtır.

Göstergeler

- Kendisinin fiziksel/kişisel özelliklerini söyler.
- Aile üyelerinin/yakın çevresindeki bireylerin fiziksel/kişisel özelliklerini betimler.
- Kişisel seçimlerinin farkına varır.
- Farklı grupların değerli bir üyesi olduğunu belirtir.
- Kişisel özelliklerini/seçimlerini başkalarıyla karşılaştırır.

Açıklama: Benlik algısı, çocukların kendilerine ilişkin değerlendirmeleri ve başkalarının onlar hakkındaki görüşlerinin yansımalarından oluşmaktadır. Bu amaçla çocukların adı, soyadı ve yaşı gibi kimlik bilgilerini; cinsiyeti, ten rengi, saç rengi, boyu, göz rengi gibi fiziksel özelliklerini; ilgileri, tercihleri ve yetenekleri gibi duyuşsal özelliklerini ifade etmeleri için fırsatlar yaratılmalıdır. Bunun yanında çocuklara aile bireylerine ait fiziksel/duyuşsal özellikler ile yakın çevrelerindeki bireylerin isimlerini, mesleklerini ve kişisel özelliklerini söylemeleri için fırsatlar sunulmalıdır. Akranlarıyla benzer ve farklı özellik, tercih, yetenek, ilgi alanları, gereksinim, düşünce ve duygularını ifade etmeleri teşvik edilmelidirler. Örneğin, "Benim gözlerim kahverengi, onun gözleri mavi.", "Ben ...'yı seviyorum, o ise ...'yı seviyor.", "Benim en sevdiğim oyun ... ama onun en sevdiği oyun ... dır." gibi. Çocukların kendilerini ifade ederken mizahı kullanmaları da desteklenmelidir. Çocukların kendilerinin biricik ve benzersiz olduklarının farkına varmaları ve aile, akraba, akran grubu, sınıf, okul ve ülkesinin değerli bir üyesi olduklarını hissetmeleri, bunu sadece sözel olarak değil, davranışları ile de göstermeleri için buldukları her sosyal ortamda fırsatlar oluşturulmalıdır.

☑ Kazanım 2. Duygularını ifade eder.

Göstergeler

- Duygularını sözel olarak ifade eder.
- Duygularını farklı yollarla ifade eder.
- Duygularının değişebileceğini fark eder.
- Duyguları ve davranışları arasındaki ilişkiyi açıklar.
- Duygularının nedenlerini açıklar.
- Olumsuz duygularını olumlu davranışlarla göstermeye gayret eder.

Açıklama: Duyguları tanımak ve uygun şekilde ifade etmek yaşamın her döneminde ve her ortamda başarılı ve mutlu olmak için önemlidir. Çocuklar duygularını adlandırırken ayrıca bazı duygularının geçici olduğu, bazı duygularının ise fikirler/bilgiler/deneyimler yaşadıkça değişebileceği belirtilmelidir. Örneğin daha önce sevmediği bir yemeği daha sonra sevebileceği, kendini mutsuz hissederken alacağı güzel bir haber ile mutlu olabileceği belirtilebilir. Çocukların, temel duygulardan başlayarak öz bilinç duyguları dâhil tüm duygularının farkına varmaları için öğretmenin yargılamadan ve ayıplamadan duygulara dikkat çekmesi önemlidir. Sevgi, mutluluk, güven, heyecan, korku, şaşkınlık, üzüntü, kızgınlık ve iğrenme temel duygular arasında yer alırken, gurur, utanma, hayal kırıklığı ve yalnızlık duygular öz bilinç duyguları arasında sayılabilir. Çocukların bazı

duygularını adlandırmakta zorluk yaşamalarının doğal bir tepki olduğu vurgulanmalıdır. Bu duyguların hepsinin doğal olduğu ifade edilmeli ve çocukların duygularını bastırmak yerine bunların farkına varmaları ve olumsuz duygularını çevrelerine zarar vermeyecek şekilde göstermeleri desteklenmelidir. Öğretmenin gerek kendi duygularını gerekse sınıftaki çocukların duygularını zengin bir söz dağarcığı kullanarak adlandırması, çocuklara olumlu model olması açısından gereklidir. Öğretmen, çocukların olumlu/ olumsuz tüm duygularını uygun jest ve mimikler, davranışlar, çizim veya sözlü olarak ifade etmelerine fırsat yaratacak pantomim, kuklalar, duygu kartları, yaratıcı drama uygulamaları, nefes egzersizleri, duygularla ilgili kitap okuma ve bilinçli farkındalık alıştırmaları gibi etkinlikler planlamalıdır.

☑ **Kazanım 3. Kendine güvenir.**

Göstergeler

- Bilgilerini/becerilerini/başarılarını/hayallerini paylaşır.
- Sınırlılıklarını/zorlandığı durumları ifade eder.
- Uygun düzeyde risk almaya isteklidir.
- Grup önünde kendini ifade eder.
- Başkalarından farklı olan görüşlerini söyler.
- Gerektiğinde bağımsız davranır.
- Gerektiğinde liderliği üstlenir.

Açıklama: Çocukların kendi görüş veya kararlarını serbestçe belirtmesine fırsat verilmelidir. Çocukların kendilerini doğru tanımalarını, grup önünde rahat davranmalarını ve gerektiğinde liderliği üstlenmelerini destekleyen etkinlikler düzenlenmelidir. Çocukların bilgi/becerilerini sergileyebilecekleri, bu becerileri arkadaşlarıyla paylaşabilecekleri fırsatlar oluşturulmalıdır. Çocukların sahip olduğu becerileri sergilemelerini teşvik etmek için ("Arkadaşına'yı nasıl yaptığını göster/anlat." yönergelerini içeren) etkinlikler yapılmalıdır. Çocuklar, gelişim düzeylerine uygun olarak risk almaya istekli olduklarını gösteren farklı davranışlar (daha önce aşına olmadıkları farklı bir etkinliğe katılmak, yeni şeyler denemek, farklı malzeme ve materyalleri kullanmak, daha önce yapamadıkları bir şeyi tekrar denemek istemek gibi) sergilerler. Bunun için gün boyunca çocuklara güven içinde uygun düzeyde risk alabilecekleri fırsatlar yaratılmalıdır. Çocukların yeteneklerini/yapabildiklerini bilmenin yanı sıra zayıflıklarını/sınırlılıklarını da bilmeleri onların kendilerini daha iyi tanımalarını sağlar. Çocuğun kendine ulaşılabilir hedefler koyması ve bunun için çaba göstermesi sağlanmalıdır. Bazı durumlarda çocuğun "Ben bunu yapamam" diyebilmesi de önemlidir. Böylece sınırlarının farkına varması ve kendini daha iyi tanımmasının yanı sıra gerektiğinde yardım isteme ve riskli durumlara karşı tedbir alması da kolaylaşacaktır. Çocukların yapabilecekleri şeylerle yapamayacakları şeyleri (Örneğin, "Yatağımın yerini tek başına değiştiremem ancak yatağımı toplayabilirim.") beraber ele almaları sağlanmalıdır. Öğretmen de bir yetişkin olarak yapabileceği ve yapamayacağı şeyler olduğunu söylemeli, çaba gösterdiğinde başarıya ulaştığını örneklerle anlatmalıdır. Böylece çocukların özdeşim kurduğu öğretmenlerinden başarı ve başarısızlığı duymaları sağlanmalıdır.

☑ **Kazanım 4. Bir işi/görevi başarmak için kararlılık gösterir.**

Göstergeler

- Verilen işi/görevi başarabileceğini söyler.
- Sorumluluk almaya istekli olduğunu gösterir.

- Kendiliğinden bir işe başlamaya istekli olduğunu gösterir.
- Bir iş/görev sırasında yönlendirme olmadan bilgilerini/becerilerini kullanır.
- Yaptığı işe kendini verir.
- Görevini sürdürmekten keyif alır.
- Başladığı işi sürdürmek için sebat gösterir.
- Başarmak için sebat gösterir.
- İşini/görevini tamamladığında kendisiyle gurur duyduğunu ifade eder.

Açıklama: Çocuklara yaşlarına ve gelişim özelliklerine uygun iş/görevler verilmelidir. Verilen iş/görevler, çocukların motivasyonunu olumsuz yönde etkilememeli, umutsuzluk yaratmayacak kadar da gelişim düzeyine uygun olmalıdır. Örneğin çocuklar, sırayla o günkü hava durumu grafiğini işaretlemeli, varsa sınıfın bitki/evcil hayvanlarının bakımında görev almalı, sınıf yoklamasının alınmasında öğretmene yardımcı olmalıdır. Çocukların herhangi bir yetişkin müdahalesi olmaksızın kendiliğinden bir hedef belirleyip işe başlamaları, kararlı bir biçimde hedefe ulaşmak için sebat göstermeleri takdir edilmelidir. İş bitirmeleri için de gerekli ortam düzenlenmeli ve çocuklara yeterince zaman tanınmalıdır. Çocuklar, kendine uygun ortam ve materyal sağlandığı ve yüreklendirici davranışlarla karşılaştığı ve kararlı olduğu sürece bir işi sürdürme ve tamamlama çabası gösterirler. Çocukların bir işi/görevi tamamlamasında/başarılı olmalarında sebat etmelerinin önemli olduğu açıklanmalıdır. Çocukların zorlukların üstesinden gelerek, sabır göstererek, sebat ederek başarılı olacakları ve bir işi/görevi tamamlayabilecekleri belirtilmelidir.

Kazanım 5. Duygularını/davranışlarını yönetmek için baş etme stratejileri kullanır.

Göstergeler

- İsteklerini/gereksinimlerini söyler.
- Gerektiğinde isteklerini erteler.
- Ortamlar/etkinlikler arasındaki geçişlere uyum sağlar.
- Davranışlarında esneklik gösterir.
- Koşula/duruma uygun şekilde tepkilerini kontrol eder.
- Duygusal bakımdan zorlayıcı durumlara baş etme için yapılması gerekenleri söyler.
- Duygusal bakımdan zorlayıcı durumlarda yapıcı davranmaya özen gösterir.

Açıklama: Çocukların isteklerini ve gereksinimlerini sözlü olarak ifade etmeleri, sıralarını ve zamanlarını bekleyerek öz düzenleme yapmaları desteklenmelidir. Evden okula geçiş, açık alan etkinliklerinden sonra sınıfa geçiş, oyun zamanından sonra sınıfı toplayıp etkinlik zamanına geçiş gibi farklı ortam ve etkinliklere geçişlerde önceden haber vererek, geçişin yaklaştığını hatırlatarak ve gerekirse görsel-işitsel uyarıcılar (kum saati, görsel zamanlayıcı, alarm gibi) kullanarak çocukların geçişlere uyum sağlamalarına yardımcı olunmalıdır. Çocukların istedikleri bir şey gerçekleşmediğinde alternatif bulmalarına yardımcı olunması, çocuğun davranışlarında esneklik göstermesine yardımcı olur. Ayrıca çocukların öfke, telaş, üzüntü, kaygı, korku gibi yoğun veya olumsuz duygularını yönetmek için olumlu baş etme stratejileri kullanmaları önerilmeli ve desteklenmelidir. Bazı çocuklar, kil veya oyun hamuru ile oynamak, stres topu sıkmak, yerinde zıplamak veya kâğıt yırtmak gibi etkinliklere yönlendirildiğinde duygularıyla daha rahat baş edebilir. Diğerleri ise derin nefes alıp verme, içinden sayma veya resim çizme gibi etkinlikler aracılığıyla duygularını yönetmeyi tercih edebilirler. Çocukları gözlemleyerek en uygun baş etme stratejilerini bulmalarına yardımcı olunmalı ve zorlandıkları durumlarda bu stratejileri kullanmaları için onlara rehberlik edilmelidir.

☑ **Kazanım 6. Bireysel farklılıklara değer verir.**

Göstergeler

- Kendisinin farklı özelliklerini ifade eder.
- Başkalarının farklı özelliklerini betimler.
- Başkalarıyla benzer ve farklı özelliklerine örnekler verir.
- Başkalarının özelliklerini takdir eder.
- Etkinliklerde farklı özellikteki çocuklarla birlikte yer alır.

Açıklama: Çocukların, hem kendilerine ait farklı özellikleri keşfetmeleri hem de toplumdaki diğer bireylerin özelliklerinin farkına vararak bu farklılıkları zenginlik olarak kabul ve takdir etmeleri için uygun etkinlikler düzenlenmelidir. Çocukların, güvenli bir şekilde cinsiyeti, fiziksel özellikleri, ilgileri, tercihleri, özel gereksinim durumu, aile yapısı, bildiği diller, milliyeti, ırkı, ülkesi ve dini gibi başkalarıyla benzer ve farklı olan özelliklerini ifade etmelerini desteklemek için kitap okunmalı, oyunlar oynanmalı, drama uygulamaları yapılmalıdır. Farklılıklar hakkında çocuklarla açık ve olumlu ifadelerle konuşarak onların da duygu ve düşüncelerini ifade etmelerine fırsat verilmelidir. Kendilerinden farklı olan çocuklara/bireylere onların bu farklı özellik/özelliklerinden dolayı saygı gösterilmesi, değer verilmesi ve buldukları yere ait olduklarını hissetmelerinin önemli olduğu vurgulanmalıdır. Böylece çocukların farklı bakış açıları ile konuları anlamaları ve daha iyi öğrenmeleri sağlanacaktır. Çocukların sahip oldukları farklı özellikleri ifade etmelerine fırsatlar sağlayacak etkinlikler planlanmalıdır. "Konuşmayı çok severim ama biriyle yeni tanıştımda ilk başta biraz çekinirim.", "Genelde sakın bir kişiyim ama biri elimdeki oyuncuğu sormadan aldığımda çok sinirlenirim," gibi ifadeler, çocukların farklı özelliklerini ifade etmelerine örnektir. Çocukların, başkalarının sahip olduğu yetenekleri, becerileri ve nitelikleri gibi özelliklerini fark edip takdir etmesi, başkasında gördükleri olumlu niteliğe dair içtenlikle iltifat etmeleri için fırsatlar yaratılmalıdır. Bu konuda öğretmenin olumlu model olması ve çocuklarda fark ettikleri olumlu özellikleri takdir edip iltifat etmesi önemlidir.

☑ **Kazanım 7. Farklı kültürel özellikleri irdeler.**

Göstergeler

- Kendi ülkesinin kültürüne ait özellikleri tanıtır.
- Farklı kültürel özelliklere ve uygulamalara dair sorular sorar.
- Farklı ülkelere özgü kültürel özellikleri söyler.
- Kendi ülkesinin kültürü ile diğer kültürlerin benzer ve farklı özelliklerini karşılaştırır.
- Farklı kültürel miras ve varlıkları koruma etkinliklerine katılır.

Açıklama: Farklı kültürel özellikleri tanıtmaya, çocukların kendi ülkesinin kültürünün ve ülkesindeki kültürel çeşitliliğin tanıtılmasıyla başlanır. Bu aşamada, İstiklâl Marşı ve Türk Bayrağı başta olmak üzere Türk kültürüne ait tüm özelliklerin (gelenek-göreneklerimiz, ressamlarımız, düşünürlerimiz, bilim insanlarımız, sanatçılarımız, tarihi yapılarımız, yemeklerimiz, edebi, sanatla ilgili ve mimari eserlerimiz gibi) etkinliklerde kapsamlı bir şekilde yer alması sağlanmalıdır. Ardından farklı kültürlerin tanıtımı ile devam edilir. Örneğin çocuklara, her ülkenin bir bayrakla temsil edildiği anlatılır ve kendi ülkelerinin bayrağı tanıtılır. Çeşitli etkinliklerde çocukların kendi ülkelerinin ve farklı ülkelerin kültürüne ait farklı diller, mimari yapılar, bayramlar, yemek, giysi, müzik, oyuncak, geleneksel oyun ve danslar, para gibi özellikleri ele alınabilir. Başka ülkelerde yaşayanların kültürleri hakkında konuşulması, yöresel şarkıların dinlenmesi, farklı kültürleri yansıtan çocuk kitaplarının okunması ve oyuncakların farklı kültürleri yansıtacak şekilde seçilmesi önemlidir. Kültürel çeşitliliğe, farklı kültürel özelliklere ve uygulamalara dair merak uyandırıcı etkinlikler

planlanmalıdır. Çocukların farklı kültürleri anlamalarını desteklemek amacıyla aileler ile iş birliği yapılmasına dikkat edilmelidir. Farklı ülke ve kültürlerde yaşayan insanlar hakkında yapılacak sohbetlerde farklılıklara saygı duymanın önemi vurgulanmalıdır. Kültürel miras ve varlıklara dair ilgiyi artıracak müzeler, ören yerlerine, kervansaraylara ve tarihi camiiilere (Adana Arkeoloji Müzesi, Anavarza Ören Yeri, Hattuşa Antik Kenti, Ayasofya Camii, Mahperi Hatun Kervansarayı gibi) alan gezileri düzenleyerek kültürel mirasın korunmasına yönelik uyarı levhası, poster/afiş hazırlama gibi etkinliklere çocukların aktif katılımları sağlanmalıdır.

☑ **Kazanım 8. Toplumsal yaşamdaki farklılıklarla ilgili değerlere uygun davranır.**

Göstergeler

- Farklılıkları tanıır.
- Farklılıklarla ilgili düşüncelerini paylaşır.
- Farklılıklara müsamaha gösterir.
- Farklılıklara saygı duyar.
- Farklılıklarla ilgili değerleri savunur.
- Farklılıklarla ilgili uygun olmayan eylemleri sorgular.

Açıklama: Çocukların farklılıkları tanımaları ve yaşamın her alanında farklılıklara saygı göstererek farklılıklarla ilgili düşüncelerini olumlu şekilde ifade etmeleri desteklenmelidir. Bu çerçevede çocukların; farklı aile yapısı, gelişimsel özelliği, öğrenme gereksinimi, fiziksel görünümü, giyim tarzı, konuşma şekli/aksanı olan çocuklara veya farklı bakış açıları, düşünceleri, öncelikleri, yaşam tarzları olan insanlara saygı göstermesi ve bu tür farklılıkları "yanlış/kötü" olarak değil, toplumsal zenginlik olarak değerlendirmesi için desteklenmesi ve öğretmenin çocuğa model olması gerekmektedir. Çocukların farklılıklarla ilgili uygun olmayan eylemlerin (alay etme, dışlama, suçlama, küçümseme, ayırım yapma, tehdit etme gibi) farkına varması ve bunları sorgulaması için öğretmenin duyarlılık göstermesi önemlidir. Okuma ve dinleme merkezinde farklılığı içeren kitaplara yer verilmeli, dramatik oyun merkezinde toplumsal farklılığı yansıtacak kıyafetler, şapkalar, aksesuarlar, kuklalar, oyuncak bebekler gibi farklı nesnelere bulundurmaya özen gösterilmelidir. Ayrıca insanların yaşamda çeşitli rolleri ve görevleri olduğunu çocukların fark etmesi için farklı toplumsal roller ile ilgili öğrenme süreçleri planlanmalıdır. Toplumsal yaşamdaki farklılıklarla ilgili kitaplar, şiirler, tekerlemeler, filmler, sanat etkinlikleri ve drama yoluyla çocukların farklılıklara saygı göstermesi desteklenmelidir. Ayrıca çocukların farklılıklara uygun olmayan eylemleri fark edip sorgulaması için fırsatlar sunulmalıdır.

☑ **Kazanım 9. Empatik beceriler gösterir.**

Göstergeler

- Başkalarının bakış açılarını/duygularını fark eder.
- Başkalarının bakış açılarını/duygularını farklı yollarla ifade eder.
- Başkalarının bakış açıların/duygularının nedenlerini açıklar.
- Başkalarının duyguları ve davranışları arasındaki ilişkiyi açıklar.
- Kendi bakış açısı/duyguları ile başkalarının bakış açısını/duygularını karşılaştırır.
- Başkalarının bakış açılarını/duygularını anladığına dair geri bildirim verir.

Açıklama: Çocukların dikkati, başkalarının kendilerinden farklı duygusal tepkiler verebileceğine ve bunun doğal olduğuna çekilmelidir. Çocuklar, başkalarının duygularını anladığını jest ve mimiklerle gösterebileceği gibi sözel olarak da ifade edebilirler. Başkalarının duygularını ifade etmeye yönelik çeşitli etkinlikler düzenlenmelidir. Ek olarak çocukların, başkalarının duygularını ve gereksinimlerini dikkate alarak uygun tepki

göstermeleri için uygun şekilde rehberlik edilmesi gerekmektedir. Örneğin çocukların yaptığı işe/göreve ara vererek dikkatlerini gereksinim içindeki arkadaşına vermeleri, onun yanına gitmeleri, başlarından geçen benzer bir olayı arkadaşına anlatmaları için desteklenmeleri gerekebilir. Ayrıca çocukların, ellerindekini gereksinimi olan biriyle paylaşmaları, oynadıkları/sahip oldukları şeyi gereksinimi olan birine vermeleri, ayakta kalan birine kenara kayarak yer açmaları teşvik edilmelidir. Öğretmenlerin, akranları tarafından olumsuz söz ve davranışlara maruz kalan çocukların yaşayabileceği fiziksel ve duygusal sorunlara dikkat çekerek onlara destek olmaları beklenir. Öğretmen, başkalarının bakış açısını ve duygularını anlama ve uygun geri bildirim vermeye yardımcı olacak oyunlar, yaratıcı drama uygulamaları, kuklalar, duygu durumları ile ilgili kartlar ve farklı edebî türlerde kitapları içeren etkinlikler planlayabilir.

☑ **Kazanım 10. Sosyal ilişkiler kurar.**

Göstergeler

- Başkalarıyla etkileşime girmeye isteklidir.
- Başkalarıyla etkileşime girer.
- Başkalarıyla girdiği etkileşimlerini sürdürür.
- Akranlarıyla arkadaşlık kurar.
- Arkadaşlıklarını sürdürür.
- Arkadaşlığın önemini açıklar.

Açıklama: Çocukların, girdikleri etkileşimleri devam ettirip çeşitlendirmeleri gelişimsel bir görev olduğu için sosyal ilişkiler kurmaya yönelik fırsatlar yaratılmalıdır. Örneğin çocukların, akranları ile çeşitli oyunlar üretebileceği, farklı etkinlikler yapabileceği zaman dilimlerinin yaratılması, eğitim ortamının düzenlenmesi ve materyallerin sunulması gerekmektedir. Buna yönelik olarak büyük ve küçük grup oyunları, geleneksel oyunlar, halka oyunları, ip ve top oyunları, masa başı/kutu oyunları planlanabilir. Çocukların, akranları ile arkadaşlık kurmaları ve bu arkadaşlık ilişkilerini sürdürüp ilerletmeleri desteklenmelidir. Çocukların tutarlı olarak oynamayı ve birlikte zaman geçirmeyi tercih ettikleri bir veya daha fazla akranına artan düzeyde bağlılık göstermeleri, onların gereksinimlerini önemsemeleri ve isteklerini dikkate almaları arkadaşlık ilişkilerinin işaretleri arasında sayılabilir. Çocuğun, akranları kadar tanıdığı ve güvenle bağlandığı öğretmen, okul personeli, servis çalışanları gibi yetişkinlerle de gittikçe artan oranda etkileşime girmesi için iletişim başlatma becerileri gerek sınıf içi gerekse de sınıf dışı ortamlarda desteklenmelidir. Çocuğun girdiği etkileşimleri devam ettirip çeşitlendirmesi için fırsatlar yaratılmalı ve çocuğun yeni bir ortama girdiğinde selam vermesi, tanıdığı kişilerin hal ve hatırını sorması, bulunduğu ortamdan ayrılırken uygun sözcüklerle vedalaşması gibi selamlaşma, hatır sorma, uygun şekilde vedalaşma gibi becerileri desteklenmelidir. Çocukların sosyal ilişkiler kurmaları desteklenirken mizaçlarına saygı duyulmalı ve etkileşime girmeleri için zorlanmamalıdır.

☑ **Kazanım 11. Gereksinim duyduğunda yardım ister.**

Göstergeler

- Yardım talep etmeden önce bir görevi bağımsız yapmayı dener.
- Yardıma gereksinim duyduğu durumları belirtir.
- Gereksinim duyduğu desteği tanımlar.
- Destek alabileceği kişileri belirtir.
- İş birliği gerektiren işlerde sunulan yardımı kabul eder.

→ Gerektiğinde yardım talebinde bulunur.

Açıklama: Gereksinim duyduğunda yardım istemek, çocukların kendi gereksinimlerini karşılama becerisi geliştirmeye başladıklarını göstermektedir. Yardım isteyebilmek, çocukların öz farkındalığa sahip olmasını ve destek için kişilere ulaşma becerisini gerektirmektedir. Çocukların yetişkinlerden ve akranlarından yardım istemesinin birçok eğitsel yararı vardır. Çocuklar yardım isteme sürecinde, üstesinden gelmeye çalıştıkları işin/görevin zorluk derecesini, en çok hangi noktada zorlandıklarını, kendi yeterliklerini ve ne kadar yardıma gereksinim duyduklarını değerlendirirler. Çocukların, gereksinim duyduklarında uygun bir şekilde yardım istemeyi öğrenmeleri ve yardım isteyebilecekleri güvenilir kişileri belirlemeleri için de çalışmalar yapılmalıdır. Öğretmenin, bir işi/görevi tamamlama sürecinde zorlandığı yerlerde dış ses kullanarak çocuklardan ve başkalarından yardım istemesi çocuklara model olması açısından önemlidir.

☑ **Kazanım 12. Başkalarına yardım eder.**

Göstergeler

- Başkasının yardıma gereksinim duyduğunu fark eder.
- Başkasının gereksinim duyduğu yardımı tanımlar.
- Talep edilmesini beklemeden yardım etmeyi önerir.
- Yardımlaşmanın önemini açıklar.
- Farklı özellikteki çocuklara yardım eder.
- Yardım etmeyi alışkanlık hâline getirir.

Açıklama: Öz yeterliği pekiştiren yardım etme davranışı, başkalarının gereksinimlerini anlamayı ve bu gereksinimlere duyarlı olmayı gerektirmektedir. Başkalarına yardım etmek, çocukların öğrenme sürecinden daha fazla keyif almalarını sağlamasının yanı sıra onlara sosyal beceri ve empati geliştirme fırsatı sunar. Çocukların toplumsal farklılık kapsamında tüm akranlarının gereksinimlerine duyarlı olmaları ve farklı gruplardan ya da farklı gruplardan gelen tüm akranlarına gerekmesi durumunda yardım etmeleri desteklenmelidir. Böylece yardım etme, çocuklara farklılıklara saygı duymayı öğretir, çocukların farklılıkları kabul etmesini destekler ve çocukların kapsayıcı bir toplumda yaşama becerilerini geliştirir.

☑ **Kazanım 13. Kişiler arası sorunları çözer.**

Göstergeler

- Çatışma durumlarını başkasını suçlamadan betimler.
- Eleştirildiğinde yapıcı davranışlar sergiler.
- Kişiler arası sorunlara alternatif çözümler üretir.
- Çözüme ulaşmak için uzlaşmacı davranır.
- Çatışma yaşadığı kişiyi affeder.
- Çatışma durumlarında gerektiğinde yardım/öneri ister.
- Kişiler arası sorunların çözümünde iş birliği yapar.
- Kişiler arası sorunların çözümünde başkalarına yardımcı olmaya gayret gösterir.

Açıklama: Çatışmalar, hayatın doğal bir parçasıdır. Çatışmalarla baş ederek yapıcı çözümler bulmak çocukların önemli gelişimsel görevlerinden biridir. Çocukların deneyimler, kitaplar, drama etkinlikleri, kuklalar, durum/olay kartları ve oyunlar yoluyla

çatışma durumlarını fark etmeleri ve çatışma durumlarına yapıcı çözümler önermeleri desteklenmelidir. Bunun için öğretmenin rehberliği ve olumlu model olması önemlidir. Çatışma durumunda öğretmen, çatışmayı çözmeleri için önce çocuklara fırsat vermeli ve zaman tanımalıdır. Öğretmen gerektiği durumda, gerektiği ölçüde rehberlik sunarak çocukların çatışma durumlarını mümkün olduğunca nesnel bir şekilde betimlemelerine yardımcı olmalıdır. Çocuklar çatışma durumunu betimlerken suçu başkasına atmadan veya kusuru başkasında bulmadan betimleyecek şekilde desteklenmelidir. Çatışmanın tarafı olan çocukların çatışma durumu ile ilgili diğer çocuğun görüşlerini tahmin etmeleri istenebilir. Ardından çocukların kendi çözüm önerilerini söylemeleri ve başkalarının da çözüm önerilerini dinlemeleri teşvik edilmelidir. Ortak bir çözüme ulaşmaları için çocuklar desteklenmelidir. Ayrıca öğretmen çatışma yaşayan çocukların birbirlerini affetme becerisi göstermelerini desteklemeli ve çocuklarla ilişkilerinde bunu modellemelidir. Çocukların birbirlerini samimi bir şekilde affetmesi ilişkilerinde öfke ve düşmanlık duyguları yerine anlayış duygusu geliştirerek geçmişteki kötü deneyimlerinden ziyade gelecekteki ilişkilerine odaklanarak olumlu bir ilişki geliştirmelerine olanak tanır.

☑ **Kazanım 14. Atatürk'ün ülkemize kazandırdığı çağdaş ve demokratik yaşam anlayışını takdir eder.**

Göstergeler

- Atatürk ile ilgili etkinliklere katılır.
- Atatürk ile ilgili etkinliklerde sorumluluk alır.
- Atatürk ile ilgili duygu ve düşüncelerini farklı yollarla ifade eder.
- Atatürk'ün topluma kazandırdığı değerlere ilişkin duygu ve düşüncelerini farklı yollarla ifade eder.

Açıklama: Çocukların, Atatürk ile ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmelerine fırsat sağlayacak etkinlikler, projeler hazırlanmalı ve çocukların bunlara aktif katılımları sağlanmalıdır. Bu etkinliklerde sorumluluk alarak katılımlarının sağlanması amacıyla yaşlarına uygun eğitim ortamları düzenlenmesine özen gösterilmelidir. Hazırlanacak bu etkinliklerde Atatürk ve Kurtuluş Savaşı mücadelesi ile ilgili filmler izlenebilir, durum/olay kartları kullanılabilir ve Atatürk Evi/müzelere okul dışı öğrenme etkinlikleri planlanarak çocukların Atatürk ile ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmelerine fırsat verecek uygulamalar yapılabilir. Etkinliklerde Atatürk'ün topluma kazandırdığı değerlere (demokrasi, bağımsızlık, seçme seçilme hakkı, katılım hakkı gibi) yer verilmelidir.

☑ **Kazanım 15. Farklı ortamlardaki kurallara uyar.**

Göstergeler

- Kuralların ortama göre değişiklik gösterebileceğini söyler.
- Farklı ortamlardaki kurallara örnek verir.
- Kuralların gerekliliğini açıklar.
- Farklı ortamlardaki kuralların belirlenmesine katkıda bulunur.
- Gerektiğinde kuralların değişebileceğini söyler.
- İstekleri/duyguları ile kurallar çeliştiğinde kurallara uygun davranır.
- Toplumsal yaşamda görgü ve nezaket kurallarına uymayı alışkanlık hâline getirir.

Açıklama: Çocuklara, kuralların belirlenmesinde sorumluluk verilmelidir. Kurallar belirlenirken çocukların görüşlerini serbestçe ifade edebilecekleri bir ortam yaratılmalı,

görüşlerine saygı duyulmalı ve kararların çocuklarla beraber alınmasına dikkat edilmelidir. Kurallar, çocuklarla birlikte belirlenir ise gerekçeleri daha iyi anlaşılır ve uyum artar. Oluşturulan kuralların görselleri hazırlanarak sınıfa asılırsa çocukların bu kuralları hatırlaması ve içselleştirmesi kolaylaşır. Ayrıca çocukların "lütfen, teşekkür ederim, rica ederim, özür dilerim" gibi nezaket sözcüklerini kullanmalarına ve sıralarını beklemek, başkalarının eşyasını kullanırken izin istemek gibi görgü kurallarına uymalarını desteklemek gerekmektedir. Bunun için öğretmenin, çocuklara rehber olması ve her fırsatta nezaket sözcüklerini kullanıp görgü kurallarına uyararak çocuklara model olması önemlidir. Ayrıca kütüphane, otobüs, yemekhane, müze gibi ortamlardaki kurallar ile ilgili sohbetler edilebilir, farklı ortamlara okul dışı öğrenme etkinlikleri düzenlenebilir, kurallarla ilgili öykü kitapları okunabilir, drama uygulamaları yapılabilir, oyunlar oynanırken oyundaki kurallara ve bu kurallara uymanın önemine dikkat çekilebilir.

☑ **Kazanım 16. Sürdürülebilir yaşam için gerekli olan varlıkları korumayı alışkanlık hâline getirir.**

Göstergeler

- Canlı varlıklara saygı gösterir.
- Canlı varlıkları korur.
- Sürdürülebilir yaşam için gerekli olan kaynakları verimli kullanır.
- Sürdürülebilir yaşam için gerekli olan kaynakları korur.

Açıklama: "Az çoktur" yaklaşımı benimsenerek materyalleri/kaynakları daha az kullanma (suyun kullanılmadığında kapatılması, ışıkların kullanılmadığında söndürülmesi gibi), doğal yaşamın bileşenlerine değer verme, canlıların yaşam haklarına saygı duyma ve gelişimi için çaba harcama (bitki ve ağaç dikimi gibi), koruma ve zarar vermeme (bitki/hayvanların yaşam hakkına saygı duyma ve koruma, çevre kirliliği gibi), davranışlarının olası sonuçlarının farkına varma ve sorgulama (insan eylemlerinin sonuçları hakkında bilgi sahibi olma, tüketim kültürüne karşı gelme, üretim çabasını destekleme, kaynakları israf etmeden bilinçle kullanma, tutumlu olmanın önemi vurgulanarak kumbara yapma, çocukları yaratıcı olmaya teşvik etme) gibi çeşitli etkinlikler planlanmalıdır. Mümkün olduğunca okul dışı öğrenme etkinlikleri planlanarak çocukların çevreleri hakkında daha fazla bilgi edinerek bilinçlenmeleri ve çevre ve doğaya olan ilgi ve farkındalıkları artırılarak diğer canlılarla empati kurmaları desteklenmelidir. Çocukların öğretmenlerinin rehberliğinde doğada keşif yapmalarına, hava şartlarından bağımsız olarak günde en az bir kez dışarı çıkmalarına ve sık sık açık havada oyun oynamalarına fırsat sağlanmalıdır. Bu tür etkinliklerin planlanması ayrıca çocukların sağlıklı yaşam alışkanlıklarının desteklenmesinde de etkin rol oynayacaktır. Böylelikle doğal ortamlardaki güzellikleri ve öğrenme fırsatlarını fark ederek doğa ile daha çok yakınlık kurmaları ve içsel olarak doğayı koruma eğiliminde olmaları sağlanabilir. Bu süreçte yetişkinlerin olumlu tutumlar sergileyerek model olması, çocukların da doğa ve çevreye karşı olumlu tutum ve değerler edinmelerini sağlayacaktır. Çocuklar, yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli olan kaynakları (toprak, su, enerji, gıda gibi) verimli ve gerektiği kadar kullanmayı, canlıları korumayı ve gerektiğinde bakımını üstlenmeyi öğrenmelidir. Sınıf içi ve dışı planlanacak etkinliklerle çevre kirliliğini önleme, çevremizin ve doğanın korunmasını sağlama, iklim değişikliğinin etkileriyle mücadele etme bilincini küçük yaşlardan itibaren kazanmaları sağlanmalıdır. Belirtilen etkinliklerin planlanmasındaki asıl amaç; çocuklarda çevre etiği hakkında farkındalık yaratmak, bilgi sahibi olmalarını sağlamak, olumlu tutum ve alışkanlıklar geliştirmelerini sağlamaktır. Çocukların bu süreçte kendi rollerinin, davranışlarının ve yapabileceklerinin farkına varmalarının sağlanması önemlidir. Bu amaçla planlanacak etkinlikler, çocukların gelişim düzeylerine uygun olmalıdır. Diğer

bir deyişle çocukların yaş ve gelişim düzeyleri gereği baş edemeyecekleri veya anlamlandıramayacakları soyut düzeydeki konu ve sorunlardan kaçınılmalıdır. Aksi hâlde çocuklar, baş edemeyecekleri ve/veya anlamlandıramadıkları sorunlar karşısında umutsuzluk, çaresizlik ve dolayısıyla umarsızlık gibi duygu ve davranışlar geliştirebilirler.

☑ **Kazanım 17. Geri dönüşüm/tekrar kullanma davranışlarını alışkanlık hâline getirir.**

Göstergeler

- Materyallerin tekrar kullanılabilceği durumlara örnek verir.
- Geri dönüştürülebilir/dönüştürülemeyen materyallere örnek verir.
- Geri dönüşümün/tekrar kullanmanın önemini açıklar.
- Tekrar kullanılacak materyaller ile özgün ürünler oluşturur.
- Geri dönüşüm/tekrar kullanma ile ilgili etkinliklere gönüllü katılır.

Açıklama: Çocukların, çöp ve atık arasındaki farkı anlaması için basit etkinliklerle başlanarak çöp ve atıkların azaltılması gerektiğinin farkına varma, atıkların doğru şekilde ayrıştırılmasının önemi (kâğıt, metal, cam, pil gibi), atıkların tekrar kullanımı, geri dönüşüm ve kompost yapımı ile ilgili farklı etkinlikler planlanmalıdır. Bu etkinliklerde eşyaları özenli kullanma, bozulduğunda atmak yerine tamir etme, eşyaların hazırlanmasında harcanan zaman ve emeğe saygı duyma ve eşyanın kıymetinin bilinmesinin önemi vurgulanmalıdır. Ayrıca, eşyaların hazırlanma süreçlerini konu alan belgeseller izlenmeli, "Atma-Tamir Et" yaklaşımı benimsenerek basit tamir uygulamaları yapılmalı, tamirci dükkanlarına gezi düzenlenmeli ve/veya çeşitli alanlarda uzmanlaşmış tamirciler sınıfa davet edilmelidir. Kullanılmış eşyalardan/atıklardan yeni oyuncaklar, müzik aletleri, dekorasyon malzemeleri yapılması; sınıfın uygun bir yerinde "dönüşüm merkezi" oluşturularak ihtiyacı olanların, ihtiyaç duyulmayan eşyaları almasının sağlanması gibi çeşitli etkinlik ve projeler planlanması tekrar kullanımın artırılması açısından önemlidir. Çocukların, geri dönüşüm/tekrar kullanma ile ilgili projelerin planlanmasında, yürütülmesinde, ailelere/okuldaki diğer çocuklara yapılacak tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarında (poster hazırlama, sergi düzenleme, uyarı levhaları hazırlama gibi) aktif görev almaları için fırsatlar sunulmalıdır. Çocukların, geri dönüşüm/tekrar kullanma ile ilgili etkinliklere aktif katılımlarının sağlanması ve duygu/düşüncelerini paylaşmalarına fırsat verilmesi yaşanan çevreye saygı duyan, koruyan ve örnek davranışlar sergileyen bireyler olmalarında etkili olacaktır.

☑ **Kazanım 18. Kendisinin ve başkalarının haklarını savunur.**

Göstergeler

- Kendisinin ve başkalarının haklarını açıklar.
- Adil olan ve olmayan durumları ayırt eder.
- Haksızlığa uğradığında yapabileceklerini söyler.
- Başkalarının haklarını korumak için yapabileceklerini söyler.
- Çocuk hakları ile ilgili etkinliklere gönüllü katılır.

Açıklama: Çocuk Hakları Sözleşmesi temel alınarak çeşitli etkinliklerle çocukların haklara dair farkındalık oluşturmaları desteklenmelidir. Tüm etkinliklerde hak temelli bir uygulama yapılmaya dikkat edilmelidir. Bu konu ile ilgili çocukların düzeylerine uygun kitaplar okunmalı, görseller incelenmeli, filmler izlenmeli, afişler hazırlanıp sınıfta sergilenmeli ve ailelerin çocuklarıyla birlikte katılabileceği etkinlikler planlanmalıdır. Ayrıca çocuklar, başkalarının haklarına saygı duymaya ve birbirlerinin haklarını savunup korumaya teşvik edilmelidirler. Bu doğrultuda sosyoekonomik düzeyi düşük olan okullarla değişim ve

yardımlarına katılarak mevcut kaynak ve olanakları eşit kullanma (kullanılmayan fazla malzemelerin, öykü kitaplarının, oyuncakların, eğitim materyallerinin ihtiyacı olan okullarla paylaşılması, oyuncak takas şenlikleri organize edilmesi gibi) ile ilgili çeşitli etkinliklerin planlanması, farklı okul ve bölgelerde olan çocukların da haklarının korunması ve dolayısıyla adil ve eşit toplumların oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Haklarla beraber sorumlulukların da ele alındığı etkinliklerin planlanmasına özen gösterilmelidir.

☑ **Kazanım 19. Sosyal davranışlarının sonuçlarını sorgular.**

Göstergeler

- Sosyal davranışları ile bu davranışlarının sonuçlarını ilişkilendirir.
- Sorumluluklarını yerine getiremediğinde olası sonuçları açıklar.
- Davranışlarının sonuçlarını kabul eder.
- Davranışlarının sonuçlarını gözden geçirir.
- Yeni davranış seçenekleri üretir.

Açıklama: Çocukların sosyal davranışlarının sonuçlarını sorgulama becerisi kazanması, onların davranışlarının başkaları üzerinde de etkisi olduğunu fark etmelerine ve yaptıkları üzerinde düşünmelerine yardımcı eder. Ayrıca, onların bir karar alıp harekete geçmeden önce davranışlarının olası sonuçlarını düşünme becerisi kazanmasına ve zaman içinde daha yapıcı bir şekilde davranma alışkanlığı geliştirmelerine yardımcı olur. Sosyal davranışlarının sonuçlarını sorgulama becerisi edinmesi çocukların sosyal becerilerinin, empati becerilerinin gelişmesine katkıda bulunur ve daha sağlıklı ve duyarlı ilişkiler kurmasına olanak tanır. Çocukların gerçek dünyada olduğu kadar teknolojinin doğru ve sorumlu bir şekilde kullanılması, internet güvenliği, kişisel bilgilerin korunması, zaman yönetimi gibi konularda ve sanal dünya etkileşimlerinde de davranışlarının sonuçlarını sorgulaması desteklenmelidir. Çocukların sosyal davranışlarının sonuçlarını sorgulamalarını teşvik ederken ne yaptıklarını ve neden böyle yaptıklarını sormanın/sorgulamanın ötesinde davranışlarının ne gibi sonuçlara yol açtığı, başkalarını nasıl etkilediği, bu süreçte ne öğrendikleri ve yaptıkları ile ilgili ne hissettikleri de öne çıkarılmaya çalışmalıdır. Böylece çocuklar; yaptıklarının sonucuna dair farkındalık geliştirmeye, yaptıklarından hangilerinin işe yaradığını, hangilerinin işe yaramadığını ayırt etmeye ve bunların nedenlerine ilişkin düşünmeye başlarlar. Çocukların dikkati, gerek kendi davranışlarının başkalarını nasıl etkilediğine gerekse dinledikleri/izlediklerindeki karakterlerin davranışlarının başkalarını nasıl etkilediğine çekilmelidir. Ardından çocukların, kendileri veya dinlediklerindeki/izlediklerindeki karakterlerin, "Daha farklı ne yapsalardı daha iyi olurdu veya işe yarardı?" gibi sorularla alternatif davranış seçenekleri üretmelerine yardımcı olunabilir.

☑ **Kazanım 20. İçinde yaşadığı toplumun kök değerlerini içselleştirir.**

Göstergeler

- Kök değerleri tanıır.
- Kök değerlerin isimlerini söyler.
- Kök değerlerle ilgili sorulara yanıt verir.
- Kök değerlerle ilgili düşüncelerini paylaşır.
- Kök değerleri açıklar.
- Kök değerlerle kişilerin davranışlarını ilişkilendirir.
- Kök değerlere uygun olmayan davranışların sonuçlarını açıklar.
- Kök değerleri savunur.
- Kök değerlere uygun davranır.

Açıklama: Bu kazanım, çocukların millî, kültürel ve evrensel değerleri tanımlarını ve bu değerlere uygun davranış becerileri edinmelerini amaçlar. Bu kazanım, Millî Eğitim Bakanlığı'nın önerdiği ve öğretim programlarında yer alan adalet, cömertlik, dostluk, dürüstlük, merhamet, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik gibi kök değerleri kapsar (Bakınız Ek-7). Çocuklara bu değerleri kazandırırken, öğretmenlerin didaktik bir öğretim yaklaşımı benimsemekten ziyade, çocukların gelişim düzeylerine uygun, keyifli ve etkileşimli yöntemler tercih etmesi önemlidir. Öğretmenler günlük planda, çocuklarda değerlerle ilgili merak uyandıran ve onları düşünmeye teşvik eden oyun, hikâye, şarkı, şiir, tekerleme, film ve sanat etkinliklerine yer vermeye özen göstermelidir. Böylece çocukların değerleri eğlenerek öğrenmeleri, anlamaları ve içselleştirmeleri desteklenmiş olur. Ayrıca, eğitim ortamının kök değerleri içerecek şekilde düzenlenmesi önemlidir. Örneğin çocuklarla birlikte kök değerleri yansıtan görseller, sanat çalışmaları ve afişler hazırlanıp sınıfta sergilenabilir. Bunun yanında, günlük sınıf rutinlerinde değerlere yer verilmesi, çocukların bu değerleri hayatlarının doğal bir parçası olarak algılamalarına yardım eder. Örneğin, sınıf kuralları oluşturulurken saygı, sorumluluk, sabır, öz denetim ve adalet gibi değerlerin ön plana çıkarılması bu sürece katkıda bulunur. Güne başlama zamanı ve günü değerlendirme zamanı başta olmak üzere, günlük eğitim akışı içinde çocuklarla değerler hakkında kısa sohbetler yaparak, onların değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini, onları zorlamadan ifade etmeleri teşvik edilmelidir. Bu kısa sohbetler sırasında öğretmen, çocukların söylediklerini saygıyla ve ilgiyle dinleyerek çocukların ifade özgürlüğünü desteklemeye dikkat etmelidir. Buna ek olarak, drama etkinlikleri ve canlandırmalar yoluyla çocukların kök değerleri somut bir şekilde deneyimlemelerine olanak sunulmalıdır. Öğretmenlerin çocuklarla ve başkalarıyla olan ilişkilerinde sergiledikleri tutum ve davranışlar, çocuklar için önemli öğrenme fırsatlarıdır. Bu nedenle, öğretmenler tüm etkileşimlerinde kök değerlere uygun davranışlar sergileyerek çocuklara model olmalı, çocuklara bu değerleri gerçek yaşamda görme imkânı sunmalıdır. Tüm bu süreç boyunca, öğretmenlerin sabırlı, tutarlı ve yaratıcı olmaları, çocukların kök değerleri içselleştirmelerine yardım eder. Çocuklara kök değerleri yaparak, deneyimleyerek ve yaşayarak öğrenme fırsatı sunmak, onların bu değerleri içselleştirip günlük yaşamlarına yansıtmalarına ve hem iyi birer insan hem de iyi birer vatandaş olarak yetişmelerine katkı sunar.

☑ **Kazanım 21. Estetik değerleri korur.**

Göstergeler

- Çevresinde gördüğü güzel/rahatsız edici durumları söyler.
- Çevresini farklı biçimlerde düzenler.
- Çevredeki güzelliklere değer verir.
- Çevredeki güzelliklerin korunmasına özen gösterir.

Açıklama: Çocukların doğal ve yapılandırılmış (yapay) çevrede gözlemlediği güzellikler ile bu güzellikleri korumak için neler yapılabileceğini ifade etmelerine ve istedikleri düzenlemeleri yapmalarına olanak tanınmalıdır. Çocukların, yakın çevrelerini estetik bir biçimde düzenlemelerine fırsat tanıyacak öğrenme süreçleri oluşturularak duyularını kullanmalarına, yaratıcılıklarının sergilemelerine ve kendilerini farklı şekillerde ifade etmelerine fırsat sağlanmalıdır. Örneğin çocuklardan, özgün ürünleri sınıfta ya da okulun içinde tercih edecekleri bir ortamda sergilemeleri, bu amaçla bir sergi alanı düzenlemeleri istenebilir. Çocukların çevrelerindeki nesne ve varlıklara değer vermeleri için onlar hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiği de unutulmamalıdır. Bunların yanı sıra çocuğun doğal ortamdaki güzellikleri fark edip koruma becerisi göstermesi için öğrenme fırsatları oluşturulabilir.

☑ **Kazanım 22. Sanatın/sanat eserlerinin değerini fark eder.**

Göstergeler

- Sanat eserlerinde gördüklerini/işittiklerini söyler.
- Sanat eserleri ile ilgili duygularını açıklar.
- Sanat eserlerini kendi bakış açısıyla yorumlar.
- Sanat eserlerinin korunmasına özen gösterir.

Açıklama: Çocukların, kendi yaptıkları özgün ürünlere değer vermeleri ve korumaları sanat eserlerinin değerini fark etmelerinde temel aşama olarak kabul edilebilir. Çocukların sanat eserlerinde kullanılan renkler, şekiller, çizgiler, eserin ve eserde yer alan figürlerin boyutları, eserin dokusu, ritmi gibi özelliklerini incelemeleri veya dinlemeleri önemlidir. Planlanacak etkinliklerde genel olarak sanat kavramı hakkında bilgi edinmeleri, kendi görüşlerini paylaşmaları, farklı sanat dallarında eserler sunan sanatçılara farklı isimler verildiği ve bu kişilerin özellikleri (yazar, şair, oyuncu, ressam, müzisyen vb.) ve sanatın bireysel ve toplumsal yaşamdaki işlevleri vurgulanmalıdır. Sanat eserlerinin resimle sınırlandırılmaması; heykel, grafik, fotoğraf, mimari yapılar ve müzik gibi diğer sanat eserlerine de öğrenme süreçlerinde yer verilmesi önerilmektedir. Sanat eserleri incelendikten ve dinlendikten sonra çocukların eserin, onlarda yarattığı duygu ve düşünceleri ifade etmelerine olanak tanınmalıdır. Sanat eserleri ve sanatçılarla ilgili etkinliklerde çocukları sınırlandırmamak için sanatçının ve adının etkinliğin hemen başında verilmemesi gerekmektedir. Çocuklar, sanatçı ve sanat eserine ilişkin düşüncelerini ve tahminlerini özgürce ifade ettikten sonra sanatçıya ve eserine ilişkin gerçek bilgi çocuklarla paylaşılmalıdır. Ayrıca çocukların, yetişkin denetimi olmadan da sanat eserlerini korumayı alışkanlık hâline getirmelerine yönelik eğitsel ortamlar oluşturulmalı ve müzeler, sanat galerileri gibi sanatsal ortamlarda okul dışı öğrenme etkinlikleri düzenlenmelidir. Müzelerde sanat etkinliklerinin yanı sıra drama uygulamaları, kukla gösterileri, maske ve kostümler hazırlanarak canlandırmalar yapılabilir.